

איטליה

מראה מקום
מדריך לאתרים יהודיים

איטליה

כתבו: מוטי בנמלך
אשר סלה

עורכת הסדרה: עדנה עסיס

מרכז זלמן שזר

עסקי ירושלים

Sights & Sites ©
A Guide to Jewish Sites in Italy

ההוצאה השקיעה מאמצים כדי לוודא שהכתובות, מספרי הטלפון והפקס וכיו"ב, יהיו מדויקים ככל האפשר, אך אינה אחראית לשינויים כלשהם שעלולים להתרחש בעתיד.

מסת"ב: 5-170-227-965

יועץ מדעי: פרופ' שלום צבר
כותבים: מוטי בנמלך – מבוא היסטורי; אשר סלה – אתרים לביקור
עורכים לשוניים: רקפת דילמון, שרון רפאלי
איורים: אורית רייזמן
מפות: אדי גל
עיצוב: עסקי ירושלים – רונלד בספורד
הפקה: עסקי ירושלים
הדפסה וכריכה: י.י. הפקות ירושלים בע"מ

איור השער: בית הכנסת המרכזי בפירנצה

תשס"ב / 2002

כל הזכויות שמורות למרכז זלמן שזר ולעסקי ירושלים
אין להעתיק או להפיץ ספר זה או קטעים ממנו בשום צורה ובשום אמצעי,
אלקטרוני או מכני, לרבות צילום או הקלטה, ללא קבלת אישור בכתב
מהמוציא לאור.

אתרים לביקור

Veneto		ונטו
Venezia	23	ונציה
Padova	29	פדובה
Verona	31	ורונה
Conegliano Veneto	32	קונליאנו ונטו
Vittorio Veneto	33	ויטוריו ונטו
Friuli Venezia Giulia		פריולי ונציה ג'וליה
Trieste	35	טריאסטה
Gorizia	37	גוריציה
San Daniele	38	סן דניאלה
Piemonte		פיאמונטה
Torino	40	טורינו
Asti	42	אסטי
Casale Monferrato	43	קזאלה מונפראטו
Cuneo	44	קוניאו
Lombardia		לומברדיה
Milano	46	מילנו
Mantova	48	מנטובה
Sabbioneta	50	סביונטה
Soncino	51	סונצ'ינו
Liguria		ליגוריה
Genova	52	ג'נובה
Emilia Romagna		אמיליה רומניה
Bologna	55	בולוניה
Ferrara	57	פררה
Modena	59	מודנה
Carpi	61	קרפי

תוכן הענינים

Soragna	62	סורניה
Reggio	63	רג'יו
Parma	64	פרמה

Marche

מרקה

Ancona	65	אנקונה
Urbino	67	אורבינו
Pesaro	68	פזארו
Senigallia	70	סניגאליה

Toscana

טוסקנה

Firenze	72	פירנצה
Pisa	76	פיזה
Siena	78	סיינה
Pitigliano	80	פיטיליאנו
Livorno	81	ליוורנו

Lazio

לאציו

Roma	84	רומא
Ostia Antica	88	אוסטיה העתיקה

Campania

קמפניה

Napoli	90	נאפולי
Pompei & Ercolano	92	פומפיי וארקולאנו

ביבליוגרפיה

מידע שימושי

הקדמה

איטליה היא אחת הארצות העשירות ביותר באתרים היהודיים ששרדו בה. זוהי הארץ שבה נוצר הגטו ובו חיו יהודים למעלה מ־300 שנה. בגטאות איטליה נמצאים בתי כנסת שונים שבהם התפללו יהודים איטלקים, אשכנזים, ספרדים, סיציליאנים ולוונטינים, ובהם הם ביטאו את טעמם וסגנונם באדריכלות, בכלי קודש וביצירותיהם המגוונות. עד היום ניתן לראות את בתיהם של יהודים מפורסמים, ובסימטאות הצרות ניתן לחוש את הנוכחות היהודית שהייתה במקום. בבתי הקברות הרבים נשתמרו מצבותיהם של אישים יהודים, ובקברי המתים משתקפים חיים תוססים ותרבות מרתקת.

מדריך זה נועד לשמש כמורה דרך נוח וידידותי לכל מטייל שיש לו עניין בעברה היהודי המפואר של איטליה. מטרת המדריך ללוות את מדריך התיירות הכללי כדי שהביקור באיטליה, המשופעת באתרים היסטוריים ובחפצים אומנותיים, יועשר גם מהבחינה היהודית.

המדריך בנוי משלושה חלקים ובו מבוא היסטורי־תרבותי של היהודים באיטליה. חלקו השני והעיקרי של המדריך עוסק באתרים לביקור, והוא מחולק לפי חבלים וערים לנוחיות המטייל. בחלק השלישי נספח ובו מידע שימושי: כתובות וטלפונים של קהילות מרכזיות, מסעדות כשרות ועוד.

אנו מבקשים להודות לכל אלה שסייעו בכל שלבי הכנת המדריך ובהם פרופ' שלום צבר, פרופ' אלסנדרו גואטה, אורי גולדשטיין, חנה ואלבינו סלה, יוסי ויעל אמואל, מיטל שבתאי, ואיגוד הקהילות באיטליה. אנו מביעים את תודתנו לאלה אשר איפשרו לנו להשתמש בצילומיהם.

טיול מהנה!

עדנה עסיס
עורכת הסדרה

צילומים:

יוסי ויעל אמויאל: תמונות בעמודים 20, 24, 25, 29, 30,
31 תחתון, 47, 76, 78, 79.
ישראל גולדמן: תמונות בעמודים 10, 19, 27, 31 עליון.
אורית רייזמן: תמונות בעמודים 9, 88.
פרופ' צבר: תמונות בעמודים 13, 55, 57, 60.
מי־טל שבתאי: תמונות בעמודים 17, 23, 45, 53, 77.

תולדות היהודים באיטליה

מבוא היסטורי

היישוב היהודי באיטליה הוא מן היישובים הקדומים ביותר באירופה. האגדה התלמודית מספרת, כי כשנשא שלמה המלך לאישה את בת פרעה, ירד המלאך גבריאל אל הים, נעץ קנה במים ויצר יבשה, שעליה נבנתה לימים רומי. כוונתה של האגדה היא, שההיסטוריה היהודית וההיסטוריה של רומא כרוכות זו בזו, ושעלייתה של האחת מסמלת את מפלתה של רעותה.

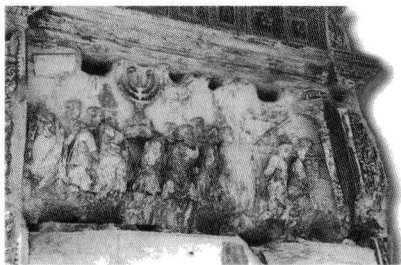
עדויות ראשונות לנוכחות יהודית ברומא קיימות כבר מן התקופה החשמונאית, מן המאה השנייה לפנה"ס. במשך מאות רבות התקיים יישוב זה בסמוך למוקדי כוח חשובים באירופה, בין אם הייתה זו רומא האלילית, בירתה של האימפריה הרומית ומקום מושבם של קיסריה, ובין אם הייתה זו רומא הנוצרית, בירתו של העולם הנוצרי ומקום מושבו של האפיפיור. לפיכך נודעה ליישוב זה חשיבות רבה.

העת העתיקה

ראשיתה של הגולה האיטלקית בימים של יצירת הקשרים הראשונים בין ירושלים ובין רומא. כבר בשנת 164 לפנה"ס ביקרה בארץ ובאזורים הסמוכים לה משלחת מטעם הסנאט הרומי, ובשנת 161 לפנה"ס כבר שהו ברומא נציגיו של יהודה המכבי ושקדו על גיבוש היחסים בין המעצמה החדשה העולה במערב ובין המדינה הקטנה השבה לעצמאותה במזרח. הפעילות הדיפלומטית נשאה פרי, ובין שתי המדינות נחתמה ברית אשר הסדירה את היחסים ביניהן. גם יורשיו של יהודה המכבי הקפידו לחדש את הברית בתקופת שלטונם. יהודים ראשונים הגיעו לאיטליה, ככל הנראה, כחלק מן המשלחות הדיפלומטיות האלה. העובדה

כי השליחים לרומא לאורך התקופה החשמונאית היו בני אותן המשפחות מלמדת כי שליחותם התבססה גם על קשרים אישיים שיצרו ברומא.

הנוכחות היהודית ברומא גדלה דווקא עם הידרדרות היחסים בין שתי המדינות. במאה

פרט משער טיטוס המנציח את לקיחתם בשבי של יהודים וכלי המקדש ובתוכם המנורה

הראשונה לפנה"ס לא חידשה יהודה את הבריתות עם רומא וטיפחה קשרים דווקא עם יריבותיה במזרח.

בשנת 63 לפנה"ס כבש המצביא הרומי פומפיוס את ארץ ישראל וביטל את עצמאותה המדינית. לאחר מכן, בשנת 61, הוא הולך אחרי מרכבתו את מלך יהודה המנוצח, אריסטובולוס, במסע הניצחון המפואר שערך ברומא.

אריסטובולוס, בנו והשבויים הרבים שהביא עימו פומפיוס, מצאו ברומא סוחרים יהודים ממצרים ומאסיה הקטנה אשר השתקעו בבירה האימפריאלית. הם עצמם הפכו להיות הבסיס לקהילת העבריים ברומא, השתלבו בה, והתיישבו בגדה השמאלית של הטיבר. רומא המשיכה להיות מקור משיכה עבור יהודי ארץ ישראל. משלחות דיפלומטיות הגיעו אליה, סוחרים מרחבי העולם היהודי ביקרו בה לצורך עסקיהם, ושועי יהודה שלחו את ילדיהם להתחנך בבתי האולפנא שלה. בארץ ישראל עקבו עשירי הארץ בדריכות אחרי השינויים התרבותיים והאופנתיים ברומא, והעתיקו אותם לבתיהם. הבתים עצמם עוצבו ועוטרו על פי חידושי האופנה והסגנון שנקבעו ברומא. יהודים המשיכו להגיע לאיטליה והתיישבו גם במקומות נוספים. קהילות יהודיות התקיימו בדרום, בעיקר בערי החוף, ולאורך נתיבי המסחר במערב (פוצואולי, נפולי, פומפיי) ובמזרח (ברנדיזי).

מציאות החיים של היהודים באיטליה השתנתה עם פרוץ המרד הגדול בארץ ישראל. היהודים שמרו על זיקה לירושלים ולמקדש אשר התבטאה בעלייה לרגל, באיסוף כספים ובשליחת תרומות למקדש, וכן באימוץ סמלי המקדש, ובראשם המנורה, כסמליהם הלאומיים והדתיים. החרבת המקדש בידי לגיונות רומי בשנת 70 לספירה, ורבבות השבויים אשר מילאו את שוקי העבדים, גרמו זעזוע עז בקרב היהודים באיטליה. אלה, יחד עם המס החדש ל"אוצר היהודים", אשר הוטל על יהודי האימפריה במקום הכספים שנשלחו קודם לכן למקדש בירושלים, העמידו את היהודים בפני מציאות חדשה של זרות ושל ניכור. בעקבות זאת חוזק הצורך בהגדרה מחודשת של זיקת הפריפריה למרכז בארץ ישראל.

בבסיסה של זיקה חדשה זו עמדה פעילותם הרוחנית והדתית של חכמי ארץ ישראל בדורות שלאחר החורבן. בשנת 95 לספירה הגיעו לרומא רבן גמליאל השני, ראש הסנהדרין, ואיתו ר' עקיבא, ר' יהושע ור' אלעזר. המשלחת הגיעה לצורכי שתדלנות פוליטית בחוגי הממשלה, וחבריה נפגשו גם עם יהודים מרומא ומקהילות אחרות. המשלחת הזאת והפליטים הרבים שהגיעו מארץ ישראל חיזקו את הקשרים שבין יהודי איטליה למרכז הרוחני שקם באותן השנים בארץ. קשרים אלו בין רומא לארץ ישראל נמשכו עוד שנים רבות ואף עיצבו את דמותה של יהדות

איטליה. במשך שנים רבות התגאו המיוחסות שבמשפחות היהודים באיטליה בכך שהן מצאצאי הגולים שהביא עימו טיטוס מארץ ישראל. כך החלה להתגבש הזיקה בין קהילות היהודים באיטליה למרכז הרוחני בארץ ישראל שלאחר החורבן.

רק מעט ידוע לנו על אורח חייהם של יהודי איטליה בתקופה זו. מעמדם הפוליטי לא היה יציב, והם היו נתונים בידי הקיסרים לשבט או לחסד. כך, למשל, בימי אוגוסטוס נקבע זמן חלוקת המזון ליהודים ביום חול, כדי שלא ייאלצו ללכת לקבלו בשבת, ואילו בימי טיבריוס נשלחו ארבעת אלפים מבני הקהילה היהודית לשרת בצבא בסרדיניה. בתי כנסת מן התקופה לא שרדו, ומקור עיקרי למידע אודותיה הוא כתובות על מצבות קבורה ובקטקומבות, מערכת מסועפת של מערות קברים תת קרקעיות. מהכתובות על המצבות ובקטקומבות ניתן ללמוד על מספר רב של בתי כנסת (ברומא ידוע על חמישה), על עיסוקם של היהודים במסחר וברוכלות בעיקר, אך גם על רופאים ועל אומנים: ציירים ומשוררים יהודים. מרבית היהודים נשאו שמות יווניים, ורק מקצתם שמות עבריים, והעיטורים על המצבות מלמדים על השימוש בסמלים יהודיים (מנורה, לולב וכד') לצידם של מוטיבים הלניסטיים ובחלקם אף אליליים.

התנצרותה של האימפריה

נקודת מיפנה מכרעת לא פחות מן החורבן, בתולדותיהם של יהודי איטליה, הייתה התנצרותה של האימפריה הרומית במאה הרביעית לספירה. מעמדם של היהודים עמד להשתנות ממעמד של מיעוט אתני-תרבותי, באימפריה שמטבעה הייתה רב תרבותית, למיעוט דתי בעולם שהלך והפך במהירות לעולם נוצרי חד-דתי.

התנצרותה של האימפריה פגעה ביהודים מכמה בחינות. היהודים נחשפו לחקיקה אשר דחקה את רגליהם בתחום הדתי, הכלכלי, הפוליטי והצבאי. בנוסף הם נעשו קורבן לסדרת מעשי אלימות שהיו מנוגדים אומנם לאמור בחוק, אך נתמכו, בגלוי או בסתר, גם על ידי מעצביו של החוק. כבר בשנת 315 נאסר על היהודים לשדל את אחיהם שלא להתנצר, בעוד שמנגד פעלה הכנסייה, בעידודם של השלטונות, להפצת האמונה הנוצרית בקרב כל שכבות האוכלוסייה. שנים ספורות לאחר מכן הורחקו היהודים מן השירות הציבורי (בשנת 321) ובהמשך נאסר עליהם להחזיק עבדים נוצרים (בשנת 339).

אוסטיה העתיקה

משום כך נאלצו היהודים להפסיק לעסוק בחקלאות ובעיסוקים נוספים המצריכים החזקת עבדים. באמצע המאה הרביעית נהרס בית הכנסת בטורטונה, והיהודים בה נדרשו להמיר את דתם או לעזוב את העיר. בסוף המאה הזאת תקף אספסוף ברומא את בתי הכנסת בעיר והעלה אותם באש.

במקביל להתנצרותה של האימפריה חלו בה גם שינויים בתחום הפוליטי והלאומי. קונסטנטינוס העתיק את בירתו מזרחה וחיסל את ההגמוניה הפוליטית והתרבותית של איטליה בכלל ושל רומא בפרט. בשלהי המאה פוצלה האימפריה מחדש לביזנטיון ולרומא. פיצול זה יצר נתק בין ארץ ישראל, שנותרה בתחומיה של ביזנטיון, לבין קהילות איטליה המרכזית והצפונית. השלטונות הרומיים לא ראו בעין יפה את הקשרים בין הקהילות, ויותר מכך את משלוחי התרומות והכספים אל מחוץ לתחומי הממלכה, והם אף אסרו עליהם למשך חמש שנים. בראשית המאה החמישית החלו השבטים הברברים לפרוץ את גבולותיה של האימפריה, ולקראת אמצע המאה הציפו גלי הפולשים את כל מרחבי איטליה. בספטמבר 476 הוסר מעל כיסאו רומולוס אוגוסטולוס, אחרון קיסרי המערב, והאימפריה הרומית המערבית חדלה להתקיים.

היהודים באיטליה בימי הביניים

עם התמוטטות הסדר והמשטר של האימפריה הרומית שטפו את מרחבי איטליה גלים של פולשים. בראשית המאה החמישית היו אלו הוויזיגותים שהגיעו מהצפון, באמצע המאה הגיעו הוואנדלים מהדרום, ובסופה באו האוסטרוגותים. הפלישות התכופות ואובדן הביטחון האישי וביטחון הרכוש פגעו ביהודים, כפי שפגעו גם בשאר חלקי האוכלוסייה. היהודים נפגעו יותר ברגע שהמירו השבטים הברברים את הנצרות האריאנית, הסובלנית יחסית, בנצרות הקתולית. תקופה זו היא 'תקופת אופל' מבחינת המקורות העומדים בפנינו, ולפיכך קשה להעריך את השפעת הפלישות

והכיבושים השונים על היהודים. עם זאת, בקודקס תיאודוסיוס, אשר זכה לתפוצה ניכרת באיטליה באותן השנים, יש התייחסות נרחבת לשאלה היהודית, וממנו אנו למדים על נוכחות יהודית לא מבוטלת גם בתקופה זו. הכיבושים התכופים וחוסר הביטחון גרמו פיחות במעמדה

מצבה בבית הקברות בפדובה

של רומא בעיני היהודים. בעקבות כך היגרו יהודים רבים מרומא ומסביבותיה אל האזורים הפוריים שבדרום איטליה. היהודים התיישבו באזורים האלה מן המאה החמישית ואילך, ובשנות השלושים של המאה השישית פלשו אליהם צבאות הביזנטים. פלישה זו הייתה חלק מן המהלך שהוביל קיסר המזרח קונסטנטינוס לאיחודה מחדש של האימפריה הרומית. מעתה התחלקה איטליה לשתי חטיבות מדיניות נפרדות: בשליטה ביזנטית היו ה'עקב' וה'בוהן' של חצי האי האיטלקי, האי סיציליה ושטחים נרחבים במרכז איטליה, ובשליטת הלנגוברדים היה שאר שטחה של איטליה. גם כיבושיו של קרל הגדול, מאתיים שנה מאוחר יותר, לא שינו את התמונה בצורה מהותית. קווי הגבול השתנו אומנם, אך הדרום המשיך להיות נתון לשליטה ביזנטית, והצפון הפך לקרולינגי. לחלוקה זו נודעה משמעות מבחינת יהודי איטליה. היהודים אשר חיו בדרום הארץ מצאו את עצמם שייכים לישות פוליטית, תרבותית וחוקית שונה לחלוטין מזו של יהודי הצפון. הדרום הביזנטי היה קרוב יותר לארץ ישראל, שהייתה נתונה אף היא לשלטון ביזנטי. בהמשך הוא נחשף למגע עם עולם האיסלאם, ואף היה שותף לעימותים בין האיסלאם לבין האימפריה הביזנטית סביב כיבושה של סיציליה בידי המוסלמים. לעומת זאת הפך הצפון לחלק מאימפריה שמוקדי השלטון שלה שכנו במערב, בצרפת ובגרמניה, ואשר הייתה מנותקת כמעט לגמרי מן המזרח הנוצרי (ביזנטיון) ומן המזרח המוסלמי.

המושלים הביזנטים לא התייחסו בתחילה אל היהודים בסובלנות רבה, אולם מקורות מאוחרים יותר, מן המאה התשיעית ואחריה, מלמדים על שגשוג כלכלי ועל פריחה תרבותית בקהילות היהודיות בדרום איטליה. במגילת אחימען, ספר יוחסין משפחתי בחרוזים אשר התחבר בדרום בראשית המאה ה-11, מגולל המחבר מאתיים שנות היסטוריה משפחתית. במגילה מתוארים תלמידי חכמים, מדינאים, עושי פלאות, חזנים ופייטנים, וכן עליות לרגל לירושלים, ריפוי חולים, מעשי קונדס ומפגשים דיפלומטיים בחצר הקיסר. מבין השיטין עולה תמונה של קהילות משגשגות, של פריחה רוחנית המלווה בעצמאות ושל התנתקות מן התלות במרכזים הגדולים בארץ ישראל ובבל. מתגלים גם חששות מפני גזירות קיסריות ופעילות מתמדת בתחום הפוליטי, הדתי והמיסטי לשם הגנה על הקהילות, על חיי היהודים ועל רכושם.

חששות אלו לא היו לשווא. במשך המאה העשירית סבלו יהודי הדרום הביזנטי לא אחת מרדיפות דתיות קשות, מהמרה כפויה וממעשי טבח, אך המציאות הזאת לא שיתקה את הפריחה הרוחנית והתרבותית. בפרפרזה על הפסוק בישעיהו (ב, ג) אמר במאה ה-12 רבינו תם: "כי מבארי תצא תורה ודבר ה' מאוטראנטו". היצירה הרוחנית בדרום

איטליה התמקדה בשירה, בפיוט ובמדרש. יוצא מכלל זה הוא ספר יוסיפון, עיבוד עברי לנוסחים הלטיניים של כתבי יוספוס, שנכתב בדרום איטליה במחצית הראשונה של המאה העשירית. אישיות בולטת אשר פעלה באותן השנים היא שבתאי בן אברהם דונולו, סופר, רופא ומדען, אשר עמד בקשרים הדוקים עם מלומדים ומדינאים ביזנטים. הוא הותיר אחריו חיבור רפואי חשוב, כמו גם פירוש לספר הקבלי הנודע 'ספר יצירה'.

גם בקרב היהודים שחיו באזורי השליטה של הקרולינגים בצפון איטליה הייתה פריחה רוחנית. במחצית השנייה של המאה העשירית הפכו אזורים אלו למרכז רוחני חשוב. בראשית המאה העשירית היגרה משפחת קלונימוס, משפחה יהודית מן העיר לוקה, שבצפון איטליה, למִגְנָצָא שבעמק הריין. המשפחה מצאה במגנצא מרכז יהודי פעיל ותוסס, והיא עצמה השאירה את חותמה על קהילות מגנצא ושפִּירָא בפרט ועל קהילות אשכנז בכלל במשך דורות רבים אחר כך.

מקור חשוב לתולדות יהודי איטליה בימי הביניים הוא דיווחו של בנימין מטודלה על המסע שערך מספרד לארץ ישראל, וממנה מזרחה לבבל ולפרס. בנימין הגיע לצפון איטליה בשנות השישים של המאה ה-12, ועבר בה בכמה קהילות. לאחר מכן הוא פנה דרומה, עבר ברומא, והפליג מאוטראנטו הלאה. בנימין מספק מידע רב ואמין על הקהילות שבהן עבר, על מספר היהודים ועל תחומי עיסוקיהם. בצפון מצא בנימין קהילות קטנות יחסית (שני יהודים בג'נובה, 20 בתי אב בפִּיזָה ו־40 בלוקה). הוא התפעל ממצבם הטוב של היהודים ברומא (200 משפחות), ותיאר גם את הקשר של עתיקות בעיר ליהדות, כמו למשל שני העמודים בכנסיית סט. פטר. על עמודים אלו סופר כי הובאו מבית מקדשו של שלמה, ולדברי יהודי רומא הייתה זיעתם ניגרת כמים מדי שנה בתשעה באב. בדרום מצא בנימין קהילות מפותחות (500 נפש בנאפולי ו־600 בסאלרנו), וכשעבר בדרכו חזרה בסיציליה, אשר שבה בינתיים לידיים נוצריות, תיאר את הקהילה היהודית שם, שהמשיכה לשמור על השפה ועל המנהגים מימי השלטון המוסלמי.

עיסוקם העיקרי של יהודי איטליה היה המסחר. בדרום, המפותח והמרכזי יותר מבחינה יהודית, עסקו היהודים במסחר ימי ובין־לאומי, והתגוררו בערי הנמל לאורך החופים. יהודים נטלו חלק גם בתעשיית הטקסטיל. העיסוק בהלוואה בריבית, אשר הלך והתפשט בשנים אלו בין יהודי אשכנז, לא היה שכיח באיטליה. בקהילות הדרום היה גם מרכז רוחני חשוב, ובמאות ה־11 וה־12 עדיין ניתן היה למצוא שם תלמידי חכמים אשר למדו בישיבות בבל ויצקו מים על ידי גאוניה. האישיות התורנית הבולטת ביותר בתקופה זו באה מרומא. היה זה ר' נתן בר'

ביתו של ר' עובדיה מברטנורא

יחיאל, מחברו של המילון האנציקלופדי הראשון והיחיד במינו לתלמוד: 'הערוך'. הדרום שימש בתקופה זו מקום מפגש תרבותי, ודרכיהן של התרבות הלטינית, האיטלקית, הביזנטית, המוסלמית והיהודית הצטלבו בו. במפגש תרבויות זה מילאו היהודים תפקיד של מתווכים תרבותיים, במקרים רבים בחסותם של מלכים או של שליטים מקומיים אחרים. תיווך זה התבטא בעיקר בתרגומם הלטינית של ספרים יווניים,

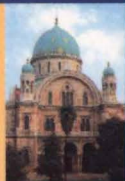
שתרגומיהם הערביים הגיעו לדרום איטליה. מתרגמים ומלומדים יהודים אחרים אשר פעלו באזור, אף קיימו קשרים הדוקים עם השליטים המקומיים, והעשירו את ספריותיהם בתרגומים של חיבורים עבריים. למרות חשיבותו כמרכז תרבותי ורוחני עמד הדרום לפני שקיעה בשלהי המאה ה-12. בשנת 1215 התכנסה ברומא הוועידה הלטראנית הרביעית, וכחלק ממאבקה בהתפרצויות של מינות נוצרית, חידשה רבים מן החוקים והצווים האנטי יהודיים אשר נקבעו מאות שנים לפני כן. היהודים נדרשו לענוד תו היכר מיוחד ולשלם מעשרות לכנסייה. האיסורים על החזקת עבדים נוצרים והחובה להרחיק את היהודים ממשורות ציבוריות פורסמו והודגשו שוב. את המושלים הביזנטים בדרום איטליה החליף במחצית השנייה של המאה ה-13 בית אנז'ו הצרפתי, אשר הגיע למקום על פי הזמנתו של האפיפיור. המושלים החדשים גילו רגישות יתרה כלפי דרישות הכנסייה, ומילאו את החלטות הוועידה הלטראנית בקפדנות רבה אף יותר מכפי שהקפידו עליהן ברומא עצמה. בסיציליה נאבקו זה בזה בית הוהנשטאופן הגרמני ובית אראגון, ושניהם ניסו להדגיש את אדיקותם הדתית באמצעות אכיפה תקיפה של חוקי הכנסייה. מציאות פוליטית וחוקית זו הביאה לסדרה של התקפות עממיות כנגד היהודים. בין התקפות אלו היו עלילות דם בטרנאני ובאפוליה, טבח ביהודי נאפולי וסדרת המרות כפויות במקומות נוספים. ב-1291 גורשו היהודים מאזורים נרחבים בדרום איטליה. מאורעות אלו

קסמי איטליה היהודית

טיולים מודרכים מרתקים
לאתרים מפורסמים ולערים
בעלות מורשת יהודית.
תכנון וייעוץ לבודדים וקבוצות.

החברה המובילה לכלל שירותי התיירות
ונופשוניים כשרים למהדרין באיטליה.

סולו איטליה - המומחים לתיירות בארץ המגן

e-mail: info@soloitalia.co.il

סולו איטליה - מסורת המומחים לנופש בארץ המגן

ביאליק 32, רמת גן 52451 **טל. 03-6753131**

e-mail: solomassoret@soloitalia.co.il

0 01850000489 3